

Komparacija sadržaja medijske pismenosti novog i starog kurikulumuma primarnog obrazovanja

---

Habajec, Marija Kristina

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:893747>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

MARIJA KRISTINA HABAJEC

DIPLOMSKI RAD

KOMPARACIJA SADRŽAJA MEDIJSKE
PISMENOSTI NOVOG I STAROG
KURIKULUMA PRIMARNOG
OBRAZOVANJA

Zagreb, ožujak 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
(Zagreb)

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnice: Marija Kristina Habajec

**TEMA DIPLOMSKOG RADA: Komparacija sadržaja medijske pismenosti novog
i starog kurikulumu primarnog obrazovanja**

MENTORICA: prof. Astrid Nox

Zagreb, ožujak 2019.

SAŽETAK

Mediji danas imaju velik utjecaj na svakodnevni život te su im svi izloženi, kako odrasli tako i djeca. S obzirom na to koliko mediji utječu na život, važno je znati ih koristiti, znati kritički razmišljati o porukama koje nam prenose te među mnoštvom informacija izdvojiti one koje su nam korisne. Pojam medijske pismenosti sve češće se spominje kao jedna od važnih kompetencija suvremenog života. Zadaća svakog obrazovnog sustava trebala bi biti upoznavanje djece s medijskim sadržajima te osposobljavanje za kritičko promišljanje o njima. Nastavni plan i program koji je trenutno u upotrebi slabo je zastupljen medijskim sadržajima te se očekuje da će prijedlog novog kurikulumu donijeti poboljšanja na ovom području. Cilj ovoga rada je usporediti sadržaje medijske pismenosti u Nastavnom planu i programu za osnovne škole i prijedlozima novih kurikulumu. Medijski sadržaji dio su nastave Hrvatskog jezika kako u starom tako i u novom kurikulumu. Napredak u odnosu na trenutačni nastavni program vidljiv je u količini medijskih sadržaja koji se obrađuju, odnosno, učenici se već od prvog razreda upoznaju sa gotovo svim medijima te se iz godine u godinu opseg sadržaja širi i produbljuje. Također prijedlozi kurikulumu ostalih nastavnih predmeta spominju medijsko opismenjavanje čime se očituje važnost koju mu pridaje novi kurikulum. Budući da se količina sadržaja proširuje, a predviđena satnica ostala je ista, postavlja se pitanje je li izvedivo poučavanje medijskih sadržaja na zadani način. Ispitani učitelji primarnog obrazovanja smatraju da je medijskoj kulturi određeno premalo prostora u programu te zbog količine sadržaja ostalih nastavnih predmeta nemaju vremena za poučavanje medijskih sadržaja. Postavlja se pitanje treba li medijska kultura u nastavnom programu zauzeti mjesto samostalnog nastavnog predmeta ili se kao međupredmetna tema može uklopiti u nastavu svih nastavnih predmeta.

Ključne riječi: medijski sadržaji, medijsko opismenjavanje, kurikulum

SUMMARY

Nowadays, the media has a great influence in everyday life and it affects everybody, adults and children. Due to its influence, it is very important to know how to use it, think about messages received and know how to single out the information we need. Media literacy is a skill which is being more and more important in the 21st century. Every educational system should teach its students how to deal with media and how to develop critical thinking about its role in the society. Current curriculum is poorly represented with media contents and it is expected that the curriculum will bring improvements in this field. The aim of this paper is to compare contents related to developing media literacy in the new and old curriculum. Media contents are a part of a subject Croatian language. Improvement is noticed in the amount of media contents. Regarding the old curriculum, the new one mentions the term „media literacy“ in almost every school subject. However it is questionable if it is possible to teach so much media contents because there isn't enough time. Teachers who are interviewed for their opinion on this subject also claim that media culture often gets left behind because there is not enough time for them to teach it. This problem brings out the question if it is possible to teach media literacy through other school subjects or should it become an independent school subject.

Key words: Media contents, media literacy, curriculum.

Sadržaj

1. UVOD	6
2. MEDIJSKA PISMENOST	7
2.1. Tiskani mediji	8
2.2. Fotografija	9
2.3. Film	9
2.4. Radio	10
2.5. Televizija	10
2.6. Digitalni mediji	11
3. NASTAVNI PLAN I PROGRAM	11
3.1. Nastavni plan i program za osnovne škole (2006.)	13
3.2. Nastavni plan i program nakon kurikularne reforme 2018. godine	14
3.3. Razlozi komparacije nastavnih programa	15
4. KOMPARACIJA SADRŽAJA MEDIJSKE PISMENOSTI.....	16
4.1. Sadržaji medijske pismenosti u nastavnom predmetu Hrvatski jezik	16
4.1.1. Medijski sadržaji u 1. razredu	17
4.1.2. Medijski sadržaji u 2. razredu	19
4.1.3. Medijski sadržaji u 3. razredu	20
4.1.4. Medijski sadržaji u 4. razredu	21
4.1.5. Kompetencije na završetku primarnog obrazovanja.....	23
4.2. Sadržaji medijske pismenosti u nastavnom predmetu Likovna kultura	23
4.3. Sadržaji medijske pismenosti u ostalim nastavnim predmetima	26
5. STAVOVI ODGOJNO-OBRAZOVNIH DJELATNIKA O KURIKULARNOJ REFORMI	29
6. INTEGRACIJA MEDIJSKH SADRŽAJA U NASTAVU	31
7. ZAKLJUČAK	34
LITERATURA.....	35
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA	38
IZJAVA O JAVNOJ OBJAVI RADA	39

1. UVOD

Napredak tehnologije u proteklih je nekoliko godina omogućio ljudima brojne pogodnosti te im na mnoge načine olakšao i poboljšao životne uvjete, od brojnih uspjeha na znanstvenom području sve do različitih tehnologija bez kojih više ne možemo zamisliti svakodnevni život. Pojavom interneta i njegovom dostupnošću gotovo svima, život je korijenito promijenjen. Komunikacija nikada nije bila jednostavnija, samim time što posjedujemo pametni telefon ili drugi uređaj pomoću kojega imamo pristup internetu, možemo komunicirati i razmjenjivati informacije s bilo kime na svijetu. Informacije koje su nam potrebne dostupne su u svakome trenutku i to samo u nekoliko klikova. „Za Toma Marcha *www* znači = whatever, whenever, wherever, dakle mogućnost učenja što želimo, kada želimo i gdje želimo“ (Matijević, 2017a, str 43). Učenici nastavne sadržaje uče, osim pomoću udžbenika i materijala koje im daju učitelji, uz pomoć televizije, časopisa te, ponajviše, interneta. Iako razvitak interneta i tehnologije omogućuje brojne pogodnosti, sa sobom donosi i mnoge probleme. Od mnoštva informacija koje su dostupne treba znati izdvojiti one kvalitetne. Također određene informacije i sadržaji mogu biti štetni te je potrebno kontrolirati kome su dostupni. Zbog sve veće zastupljenosti medija i medijskih sadržaja pojavljuje se koncept medijske pismenosti kao važne kompetencije suvremenog života te je važno u što ranijoj dobi početi sa sustavnim medijskim opismenjavanjem djece. Škola je mjesto na kojem djeca stječu znanja i vještine potrebne u svakodnevnom životu, a uzevši u obzir važnost medija u suvremenom životu jasno je da bi obrazovni sustav trebao imati ključnu ulogu u medijskom opismenjavanju djece. Medijski sadržaji nude brojne mogućnosti za unaprjeđenje nastave, počevši od toga da služe za prezentiranje nastavnih sadržaja, sve do toga da djeca samostalno koriste različite medije prilikom učenja i spoznavanja novih nastavnih sadržaja. U nastavnom programu medijski sadržaji obrađuju se u nastavi Hrvatskog jezika. Nastava Hrvatskog jezika raspoređena je na nastavna područja od kojih je područje posvećeno medijima nazvano Medijska kultura, odnosno, po prijedlogu novog kurikulumu, Kultura i mediji. U nastavi Likovne kulture također se spominju mediji, fotografija i strip na području Primjenjenog oblikovanja – dizajna. Budući da mediji imaju važnu ulogu u suvremenom društvu očekuje se da će u novom kurikulumu biti zastupljeniji nego u starom. Osim u nastavi Hrvatskog jezika, očekuje se da će njihova zastupljenost biti veća i u sadržajima ostalih nastavnih predmeta.

U ovom radu pobliže će se objasniti pojam medijske pismenosti te će se uspoređivati sadržaji starog i novog kurikulumuma kako bi se utvrdilo je li novi kurikulum zaista donio poboljšanja u nastavu Medijske kulture te jesu li poboljšanja na području medijske pismenosti vidljiva i u ostalim nastavnim predmetima.

2. MEDIJSKA PISMENOST

„Medijska pismenost (media literacy) definirana je kao sposobnost pristupa, raščlambe/analize, vrjednovanja i stvaranja poruke posredstvom medija.“ (Listeš, 2017, str. 129). U današnjem društvu navedena je kompetencija veoma važna s obzirom na veliku izloženost medijima. Važan je kritički pristup informacijama jer se često se uz manifestne funkcije medija vežu i one latentne koje su uglavnom vezane za ostvarivanje profita te se kao primjer se mogu uzeti televizije za djecu koje sklapaju ugovore sa tvrtkama za proizvodnju igračaka pri čemu televizija uzima dio profita od prodaje igračaka (Silverblatt, A., Smith, A., Miller, D., Smith J., Brown, N., 2014). Osim navedenog, mediji mogu uvelike utjecati na našu ideologiju ovisno o tome kako će prezentirati određenu informaciju. Budući da su glavni izvor informacija, ovisno o tome kako je određena informacija prezentirana tako će biti percipirana u društvu. U ne tako dalekoj prošlosti svjedočilo se o događajima koji su u medijima bili predstavljani tako da odgovaraju političkim i ekonomskim ciljevima. Kao primjer može se uzeti i kurikularna reforma koja je od samih početaka bila predstavljena u crnom svjetlu tako da su se i oni koji nemaju doticaja s odgojem i obrazovanjem smatrali kompetentnima kritizirati navedenu temu. Glavnu ulogu u medijskom opismenjavanju u primarnom obrazovanju imaju učitelji. Markotić (2017) navodi da je zadaća svakog učitelja omogućiti svojim učenicima što bolje snalaženje u medijskom svijetu, potaknuti ih na kritičko promatranje svijeta koji ih okružuje i poticati na samostalno stvaranje medijskih uradaka (filmova, fotografija, računalnih igara i dr.). Budući da mediji mogu utjecati na naša razmišljanja važno je razvijati sposobnost analiziranja informacija koje primamo te razumjeti da mediji odašilju poruke koje su u interesu utjecajnih pojedinaca. Svaki od medija, tiskanih do digitalnih, ima određen način pristupa publici kako bi pridobio njihovu pažnju i na taj način prenio željenu informaciju.

2.1. Tiskani mediji

Prednost tiskanih medija, kao što su knjige, časopis i, novine, je u tome što uvijek mogu iznova koristiti te su lako prenosivi zbog čega oduvijek imaju veliku ulogu u odgojno-obrazovnom procesu (Silverblatt i sur., 2014). Čitanje je aktivnost koja zahtijeva veliku količinu koncentracije i energije stoga je uvijek primarna aktivnost, pogotovo ako je potrebno sadržaj dobro usvojiti i razumjeti (Silverblatt i sur., 2014). Međutim, tiskana izdanja u posljednje vrijeme sve više zamjenjuju digitalna izdanja pa tako se na tržištu može naći sve više e-knjiga, a gotovo svaki časopis i novine imaju svoje web stranice. Stvaraju se i uređaji stvoreni posebno za čitanje digitalnih sadržaja. Ovaj trend digitalizacije možda i nije najuspješnija ideja s obzirom na provedena istraživanja koja pokazuju da učenici preferiraju tiskane materijale te da je razina usvojenosti sadržaja veća prilikom čitanja tiskanih medija (Sampson, 2015). Iako se novine i časopisi u posljednje vrijeme kritiziraju zbog sve veće zastupljenosti „žutila“ i „senzacionalnih“ priča, „čitatelji bez novina – i masovnih medija u cjelini – ne bi mogli prikupiti velik dio znanja koje se ne stječe ni u školama, niti na večernjim tečajevima, već ih je moguće naučiti putem medija.“ (Malović, 2008, str 165). Dakle, mediji nam nude informacije koje se ne stječe u formalnom obrazovanju, a u svakodnevnom životu mogu biti važne i korisne. Iako učitelji s učenicima razgovaraju o aktualnim društvenim temama, velik dio informacija učenici saznaju i putem medija. Upravo zbog sve veće zastupljenosti trivijalnih informacija u tiskanim medijima važno je učenike poticati na kritičko razmišljanje o relevantnosti informacija koje čitaju u novinama i časopisima te ih usmjeravati na korištenje edukativnih tiskanih sadržaja primjerenih dobi.

2.2. Fotografija

Pojavom društvenih mreža i mobilnih uređaja s kamerama, fotografija je postala dio svakodnevice. Osim onih koje sami fotografiramo, možemo ih vidjeti na brojnim javnim mjestima, reklamama, bilježnicama, čak i na našoj odjeći (Silverblatt i sur., 2014). Najveću ulogu ima u reklamiranju, na svakom koraku postavljeni su plakati i reklame koje prikazuju proizvode ili određene usluge u savršenom svjetlu. Kako se razvijala tehnologija tako su se razvijali i programi za uređivanje fotografija te je danas vjerojatno svaka

reklamna fotografija uređena tako da prikazuje stvarnost na željeni način. Fotografije djeluju na afektivnoj razini tako da vješti fotografi mogu skretanjem pozornosti na određeni detalj kod gledatelja potaknuti određene emocije (Silverblatt i sur., 2014). U nastavi Likovne kulture učenike se pobliže upoznaje s fotografijom dok se općenito ona upotrebljava u nastavi svih predmeta kao nastavno sredstvo u prikazivanju određenih sadržaja. Nastavni proces gotovo je nezamisliv bez fotografije jer ona učenicima može prikazivati sadržaje koji im nisu dostupni u svakodnevnom životu.

2.3. Film

„Film je sredstvo priopćavanja u najširem rasponu tog pojma.“ (Težak, 2002, str. 11). Svojom pričom može prenositi informacije o svim aspektima ljudskog života te prenositi moralne poruke. Film ima i važnu obrazovnu ulogu jer može prenositi informacije o brojnim temama. Dok se u prošlosti film mogao gledati samo na filmskom platnu, danas je dostupan i na televiziji i internetu. Gledanje filma u kinu više nije samo dvodimenzionalno iskustvo, već se godinama filmovi mogu gledati u 3D formatu, a odnedavno sve popularniji postaje i 4D format u kojem gledatelj može osjetiti mirise, pokrete i mnogo više. Pojavom navedenih formata na filmskoj se sceni pojavljuje sve više filmova koji naglasak stavljaju na različite efekte dok se filmska priča stavlja u drugi plan. U nastavnom programu film je najzastupljenija medijska vrsta, dio je programa Hrvatskog jezika i Likovne kulture. U istraživanju provedenom 2016. godine sudjelovao je 151 nastavnik te je od svih ispitanika njih 41,3% izjavilo da su im u nastavi najlakše teme o filmu (Listeš, 2017). Budući da je nastava filma nastavnicima najlakša za organizaciju može se pretpostaviti da se film najviše uči i poučava na nastavi.

2.4. Radio

Radio je još jedan od medija koji je dostupan svojoj publici u svakom trenutku. U istraživanju provedenom u Sjedinjenim Američkim Državama 2011. godine dokazano je da 93% ljudi starijih od 12 godina sluša radio tijekom tjedna, a prosječni slušatelj radio sluša 14 sati tjedno (Silverblatt i sur., 2014). Slušajući radio publika je u svakom trenutku spremna primiti važnu informaciju o prometu, nadolazećem lošem vremenu ili drugoj

aktivnosti koja može utjecati na njihovu dnevnu rutinu. Dok na čitanje knjige ili gledanje filma treba usmjeriti potpunu koncentraciju, radio je medij koji djeluje u pozadini, publika ga sluša prilikom obavljanja drugih aktivnosti. Budući da je slušatelj usmjeren na primarnu aktivnost medijske poruke usvajaju se na podsvjesnoj razini (Silverblatt i sur., 2014).

2.5. Televizija

Istraživanja pokazuju smanjenje interesa publike za ovaj medij. Dok je 2012. godine prosječni Amerikanac gledao televiziju 4 sata i 38 minuta, 2013. godine, samo godinu dana kasnije, taj je broj smanjen na 4 sata i 31 minutu (Silverblatt i sur., 2014). Iako se radi o samo sedam minuta razlike, ne treba zanemariti činjenicu da je istraživanje provedeno unutar godinu dana te da je riječ o prosjeku. Stručnjaci smatraju da do smanjenja interesa za televizijske sadržaje dolazi zbog toga što mlađa publika više koristi alternativne programe na internetu (Silverblatt i sur., 2014). Također brojne televizije imaju dostupne epizode serija i emisija na internetu te im korisnik može pristupiti kada mu to najbolje odgovara. Televizija također na publiku utječe na afektivnoj razini te Težak (2002, str. 21) navodi kako je ona „produžetak vlasti koja pruža goleme mogućnosti upravljanja narodom radi komercijalnih i političkih ciljeva“. Kao i kod radija, televizija također nije primarna aktivnost koju gledatelj obavlja već služi kao pozadina prilikom obavljanja drugih radnji. Posjedovanje televizora već godinama nije luksuz kao što je to nekad bio, u svakom kućanstvu nalazi se barem jedan. Zbog svoje pristupačnosti važno je kontrolirati koji sadržaji su dostupni djeci. Televizije naglašavaju za koju dob je određen programski sadržaj zabranjen, međutim, ponekad ni to nije dovoljno. Televizori su unazad nekoliko godina napredovali u funkcijama koje pružaju te sve popularniji postaju *smart* televizori koji imaju mogućnost spajanja na internet.

2.6. Digitalni mediji

Digitalni mediji sadrže slike, zvučne i video zapise, različite animacije i slično, te su njihovi sadržaji dostupni na internetu gdje im korisnici pristupaju u željenom trenutku koji im najviše odgovara (Silverblatt i sur., 2014). Gotovo svi mediji imaju svoje digitalne

sadržaje kojima se lako može pristupiti, počevši od web stranica pa sve do profila na društvenim mrežama. „Digitalizacija televizije i internetski portali, koji sjedinjuju sve medije u želji da zadovolje potrebu i najzahtjevnijeg modernog medijskog potrošača, oblikuju novu generaciju medijske publike.“ (Vilović, 2008, str. 175) Informacije su dostupne u svakom trenutku te im se lako može pristupiti. Sve većoj zastupljenosti digitalnih medija pridonosi razvoj pametnih telefona kojima više primarna uloga nisu pozivi već nude širok spektar mogućih aktivnosti. S pametnim telefonom u rukama imamo pristup neograničenom broju informacija u svakom trenutku. Također se može zaključiti da „...mobilno učenje i poučavanje pruža učiteljima i učenicima veću fleksibilnost, pristup multimedijским sadržajima i nove mogućnosti za interakciju“ (Dumančić, 2017, str. 120). Zbog jednostavnosti pristupa informacijama važno je kontrolirati djecu prilikom korištenja interneta. Budući da se komunikacija ne odvija licem u lice, korisnici se mogu lažno predstavljati što predstavlja veliki sigurnosni rizik.

3. NASTAVNI PLAN I PROGRAM

Nastavni plan i program temeljni je dokument prema kojem se održava nastava u obrazovnim ustanovama. Budući da se društvo neprestano mijenja, važno je uvoditi promjene u obrazovni sustav pa tako i u nastavni plan i program. Unaprjeđenjem nastave povećava se uspješnost ostvarivanja obrazovnih ciljeva. U Republici Hrvatskoj od 2006. godine koristi se Nastavni plan i program za osnovnu školu kao osnovni dokument za planiranje nastavnog procesa. Dakle, navedeni dokument koristi se već 13 godina bez uvođenja inovacija ili unaprjeđivanja. Promjene u društvu uvjetuju neophodne promjene u obrazovnom sustavu kako bi odgovarao zahtjevima suvremenog društva. Ornstein i Hunkins (2017) navode kako u 21. stoljeću obrazovanje treba biti usmjereno na fleksibilnost, preuzimanje rizika, kreativnost i kritičko razmišljanje koje se postiže uporabom suvremenih tehnologija i modernih metoda učenja i poučavanja. Također navode kako je važno da svaki pojedinac izgradi vlastiti identitet te da se ne stvaraju klonovi koji će jednako razmišljati i u svemu pratiti većinu već da svatko bude sposoban donositi vlastite odluke i pri tome poštovati i razumjeti mišljenje drugih oko sebe. Kurikularna reforma spominje se godinama kao nužnost za poboljšanje hrvatskog obrazovanja, odnosno kao nastojanje stvaranja škole u kojoj će učenici dobivati znanje i

kompetencije koje će koristiti u svakodnevnom životu. Kada je riječ o kurikulumu, važno je napomenuti da postoji razlika između kurikuluma, nastavnog plana i nastavnog programa. Matijević (2017b) definira kurikulum kao termin koji sadržajno obuhvaća ciljeve, sadržaje, situacije, strategije i evaluaciju u obrazovanju. Nastavni plan se odnosi na satnicu svakog određenog predmeta koja je predviđena za taj predmet, dok se pojam nastavnog programa odnosi „popis ciljeva učenja, tj. pojmova i vještina koje se uče u nastavnom predmetu, a prenose se izborom iz matične znanosti“ (Bežen, 2008, str. 197). S obzirom na sve veću izloženost medijima te njihov utjecaj na učenike, važno ih je uključiti u kurikulum, bilo u svrhu unaprjeđenja nastavnog procesa ili kao predmet učenja i poučavanja. Matijević (2017a) navodi da se mediji ostvaruju na svim strukturnim razinama kurikuluma, posebice u sadržajima i organizaciji učenja i poučavanja. Medijski sadržaji nisu izdvojeni dio nastavnog programa koji se uči i poučava unutar jednog nastavnog predmeta već se mogu koristiti kao nastavna sredstva kako bi se dodatno objasnili sadržaji drugih nastavnih predmeta. To bi značilo da na nastavi Prirode i društva koristimo fotografije životinja i njihovih staništa, na satima Glazbene kulture gledamo filmove o poznatim skladateljima i slično. Treba uzeti u obzir da kurikulum definira ciljeve, strategije, metode i situacije, ali da njihovu realizaciju organizira učitelj te da uspješnost nastavnog procesa uvelike ovisi o stručnosti i motivaciji svakog učitelja. Svaki bi učitelj trebao poticati kritičko razmišljanje, ali i kreativnost kod svojih učenika. Piirto (2011) ističe kako je za kreativnost potrebna motivacija, ali i velika količina rada koja motiviranim učenicima neće stvarati problem. Također navodi kako učitelj koji nije kreativan neće naučiti svoje učenike kreativnosti. Uzevši sve navedeno u obzir, može se zaključiti kako promjene u nastavnom planu i programu uvelike ovise o kompetencijama učitelja i nastavnika jer su upravo oni odgovorni za učenikovo usvajanje sadržaja. Li Jilin (2018) ima dugogodišnje iskustvo na području obrazovanja te navodi kako je za učenikovo uspješno usvajanje nastavnih sadržaja važno ujediniti kognitivnu afektivnu razinu učenja. Navodi kako se tajna uspješnosti krije u integraciji pozitivnih emocija u nastavni proces. Scott (2016) definira kognitivno znanje kao manipulaciju sadržaja predstavljenih simbolima (riječi, brojevi, itd.) dok afektivno učenje povezuje s učenikovim osjećajima i stavovima. Ornstein i Hunkins (2017) navode kako finski učenici postižu odlične rezultate na međunarodnim natjecanjima zbog pedagoškog pristupa po

kojem sva djeca imaju različite sposobnosti te da u odgojno obrazovnom procesu treba poticati učenike da ih razvijaju. Navode kako sva djeca ne mogu postizati jednake rezultate te bi prilikom vrednovanja trebalo uzimati u obzir individualne sposobnosti učenika. Nastavni plan i program ne navodi smjernice za vrednovanje dok novi kurikulum donosi razine usvojenosti koje pomažu učiteljima prilikom vrednovanja učeničkih postignuća. Navođenje ovih smjernica može imati i pozitivne i negativne posljedice, pozitivno je svakako da je učitelju donekle olakšan posao jer ima jasne kriterije vrednovanja, dok s druge strane to može dovesti do negativnih posljedica ako učitelj ne uzima u obzir napredak pojedinca.

3.1. Nastavni plan i program za osnovne škole (2006.)

Kao što je već rečeno, navedeni je dokument temelj za izvođenje nastave od 2006. godine kada je stupio na snagu. U njemu su, osim plana i programa, navedeni i drugi segmenti odgojno-obrazovnog procesa kao što su ciljevi i zadaće odgoja i obrazovanja, rad s darovitim učenicima te rad s učenicima s teškoćama u razvoju. Također se naglašava važnost uloge knjižnice u odgojno-obrazovnom procesu. Detaljno je objašnjena uloga stručnih suradnika te su navedene njihove djelatnosti u okviru osnovnoškolskog obrazovanja. Nastavni program podijeljen je prema nastavnim predmetima. Svaki nastavni predmet podijeljen je na nastavna područja unutar kojih su zadane teme koje su pomoć učiteljima u kreiranju nastavnih jedinica. Nastavne teme dodatno su objašnjene ključnim pojmovima i obrazovnim postignućima. U pogledu medijskih sadržaja, spominju se kao način realizacije izvannastavnih aktivnosti, u radu školske knjižnice te kao dio nastave Hrvatskog jezika i Likovne kulture. Kao izvannastavne aktivnosti program navodi provođenje dramskih, filmskih i literarnih radionica, organiziranje školskih novina i školskog radija, itd. Navedene se aktivnosti mogu provoditi i u redovnoj nastavi kako bi se uspješnije usvojili nastavni sadržaji iz područja filma i ostalih medija. Nastava Hrvatskog jezika u ovom je programu podijeljena na pet nastavnih područja, *početno čitanje i pisanje, jezik, jezično izražavanje, književnost i medijska kultura*. „Medijska je kultura najraznorodnije područje predmeta Hrvatskog jezika te obuhvaća sadržaje o svim glavnim suvremenim medijima.“ (Bežen, 2008, str 41) Nastavni program za područje

medijske kulture sadrži, osim ključnih pojmova i obrazovnih postignuća, popis filmova preporučenih za obradu na nastavnom satu. Nije određen broj sati predviđenih za održavanje nastave medijske kulture, kao što nije određen niti za druga nastavna područja, ali je broj nastavnih jedinica znatno manji u odnosu na druga nastavna područja. U nastavi Likovne kulture obrađuje se strip i fotografija kao dio likovne umjetnosti. Za usvajanje navedenih pojmova nije određen broj nastavnih sati te se obrađuju kao samostalne nastavne jedinice. Međutim, broj nastavnih jedinica je, kao i u nastavi Hrvatskog jezika, znatno manji od ostalih nastavnih sadržaja.

3.2. Nastavni plan i program nakon kurikularne reforme 2018. godine

Dok je Nastavni plan i program za osnovne škole cjeloviti dokument, novi plan i program još uvijek je u izradi te je podijeljen prema nastavnim predmetima. Prijedlozi kurikula nastavnih predmeta strukturirani su prema sljedećim poglavljima: opis predmeta, odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja, predmetna područja i organizacija nastavnoga predmeta, odgojno-obrazovni ishodi po razredima i predmetnim područjima, povezanost s drugim odgojno-obrazovnim područjima, učenje i poučavanje predmeta te vrednovanje ishoda u predmetu. U opisu nastavnog predmeta naglašava se njegova važnost i uloga kako u nastavnom programu tako i u svakodnevnom životu učenika. Poglavlje o odgojno-obrazovnim ciljevima učenja i poučavanja daje jasne ciljeve za svako nastavno područje te daje slike o tome kakvo bi trebalo biti učenikovo znanje i kompetencije nakon završenog stupnja obrazovanja. Predmetna područja razlikuju se od predmeta do predmeta te je za svako napisano detaljno objašnjenje i uloga unutar nastavnog programa. Najveći dio sadržaja nastavnog programa zauzima poglavlje o odgojno-obrazovnim ishodima po razredima i predmetnim područjima. Ovo poglavlje navodi konkretne ishode za svako od nastavnih područja određenog nastavnog predmeta te razinu usvojenosti navedenog ishoda. Postoje četiri razine usvojenosti, zadovoljavajuća, dobra, vrlo dobra i iznimna. Svaka razina usvojenosti je detaljno objašnjena te su kriteriji za postizanje zadane razine jasno određeni. Sljedeće poglavlje, povezanost s drugim odgojno-obrazovnim područjima i međupredmetnim temama, stvara poveznicu među različitim predmetima i objašnjava kako predmeti međusobno utječu

jedni na druge. Navedeno poglavlje korisno je i zbog stvaranja ideja kod učitelja o koreliranju u nastavi. Poglavlje o učenju i poučavanju nastavnog predmeta navodi načela prema kojima se provodi nastava određenog nastavnog predmeta, objašnjava ulogu učitelja i njegove obaveze te se navodi broj predviđenih nastavnih sati za svaki razred. Vrednovanje odgojno-obrazovnih ishoda u nastavnom predmetu poglavlje je koje uključuje sastavnice vrednovanja određenog predmeta, objašnjenje utjecaja vrednovanja na učenika te se navode mogući oblici vrednovanja. Ovo poglavlje također nudi preporučeni postotak zastupljenosti određenih predmetnih područja. Program svakog nastavnog predmeta naglašava važnost tehnologije u svakodnevnoj nastavi te određeni programi navode kako koristiti različite medijske sadržaje u svrhu poboljšanja nastavnog procesa. Često se spominje i važnost razvoja kritičkog mišljenja kod učenika. Kritičko mišljenje odnosi se na analizu, prosuđivanje, logičko zaključivanje te dovođenje u pitanje sadržaja koji su predstavljeni (Dereshiwsy,2015). Što se tiče sadržaja koji se odnose na medije i medijsku pismenost, glavnu ulogu ima, kao i u starom kurikulumu, Hrvatski jezik. Nastavno područje namijenjeno medijima naziva se Kultura i mediji te obuhvaća sadržaje iz područja filma, spominju se radijske i televizijske emisije, kazalište, dječji časopisi, upotrebu računala, pristup internetu, korištenje interaktivnih i edukativnih digitalnih medija. U programu Likovne kulture također se, kao i u starom kurikulumu, pojavljuju fotografija i strip uz dodatak filma i kazališta.

3.3. Razlozi komparacije novog i starog kurikuluma

Medijska pismenost u 21. stoljeću igra veliku ulogu u svakodnevnom životu te je važno od malih nogu djecu pripremati za kritičko promišljanje o informacijama koje primaju putem medija. Reformom obrazovanja trebaju se stvoriti čvrsti temelji za medijsko opismenjavanje učenika kako bi bili sposobni razlikovati informacije primljene preko različitih medija te o njima donositi sudove. Prilikom odabira medija koji se koriste u nastavi važno je voditi računa o dostupnosti određenih medijskih sadržaja te njegovoj primjerenosti pojedinom cilju učenja te o dobi učenika (Matijević, 2017a). Usporedbom novog i starog kurikuluma dobiva se uvid u promjene koje su napravljene u svrhu poboljšanja odgojno-obrazovnog procesa. Poanta novog kurikuluma trebala bi biti

poboljšanje trenutnog stanja u nastavi što se može procijeniti usporedbom novog kurikuluma sa starim kako bi se dobio uvid u razlike među njima te jesu li one pozitivne ili negativne. Budući da je tema ovoga rada medijska pismenost, fokus će biti na sadržajima koji se odnose na medije i medijsko opismenjavanje.

4. KOMPARACIJA SADRŽAJA MEDIJSKE PISMENOSTI

Budući da novi kurikulum donosi poboljšanja u obrazovni sustav, barem se tako očekuje, pretpostavlja se da će se povećati broj medijskih sadržaja te da će im se dodijeliti više mjesta u programu. Medijski sadržaji uspoređivani su po nastavnim predmetima i razredima. Uspoređivat će se raznolikost medijskih sadržaja koji se navode te kolika im je zastupljenost s obzirom na ostale nastavne sadržaje. U nastavku rada pod nazivom *stari kurikulum* riječ je o Nastavnom planu i programu za osnovne škole (2006), dok se pod nazivom *novi kurikulum* podrazumijevaju sadržaji Nacionalnih kurikuluma nastavnih predmeta.

4.1.SADRŽAJI MEDIJSKE PISMENOSTI U NASTAVNOM PREDMETU HRVATSKI JEZIK

Nastava Hrvatskog jezika u Nastavnom planu i programu za osnovne škole (2006) podijeljena na pet nastavnih područja: *početno čitanje i pisanje* (samo u 1. razredu), *jezik, jezično izražavanje, književnost i medijska kultura*. S druge strane, novi kurikulum sastoji se od tri nastavna područja, *hrvatski jezik i komunikacija, književnost i stvaralaštvo te kultura i mediji*. U starom kurikulumu kao cilj medijske kulture navodi se „stvaranje zanimanja i potreba za sadržajima medijske kulture“, dok je u Nacionalnom kurikulumu predmeta Hrvatski jezik (2017) cilj područja kultura i mediji detaljnije razrađen te glasi: „Učenik pronalazi u različitim izvorima sadržaje i informacije o kojima kritički promišlja, procjenjuje njihovu pouzdanost i korisnost, prepoznaje kontekst i namjeru autora te primjenjuje višestruku pismenost, samostalno rješava probleme i donosi odluke“. Jasno je da novi kurikulum detaljnije opisuje ciljeve čemu bi razlog moglo biti davanje veće važnosti nastavni medijske kulture, odnosno nastavni kulture i medija. Koriste se aktivni

glagoli (procjenjuje, prepoznaje, primjenjuje) čime se stavlja naglasak na učenikovo aktivno sudjelovanje. Također se spominje pojam kritičkog mišljenja kao važne sastavnice učenja. Kao zadaće medijske kulture u starom kurikulumu navodi se „osposobljavanje za komunikaciju s medijima: kazalištem, filmom, radijem, tiskom, stripom, računalom; primanje (receptija) kazališne predstave, filma, radijske i televizijske emisije; osposobljavanje za vrednovanje radijskih i televizijskih emisija te filmskih ostvarenja“. Novi kurikulum ne imenuje konkretnu zadaću nastave navedenog područja, ali navodi da obuhvaća „kritički odnos prema medijskim porukama, razumijevanje utjecaja medija i njihovih poruka na društvo i pojedinca; stvaranje medijskih poruka i njihovo odgovorno odašiljanje“. Zadaće su formulirane na različite načine, ali u konačnici sadržaji im i nisu toliko različiti.

4.1.1. Medijski sadržaji u 1. razredu

Nastavni plan i program za osnovne škole (2006.) na području medijske kulture sadrži tri nastavne teme. Prva nastavna tema je *animirani film* gdje se kao obrazovno postignuće navodi „primanje kratkih lutkarskih i crtanih filmova, stilski i sadržajno primjerenih djetetu; razlikovati lutkarski i crtani film“. Naveden je popis sastavljen od sedam crtanih, animiranih i lutkarskih filmova koji su primjereni za postizanje obrazovnih postignuća. Druga nastavna tema je *lutkarska predstava* te bi nakon provedene nastavne jedinice učenici trebali znati „navesti glavne likove, oživiti scensku lutku te izvesti kraći ulomak igrokaza“. Treća nastavna tema je *knjižnica*, učenike se upoznaje sa školskom i mjesnom knjižnicom, poučava ih se kako posuđivati, čuvati i vraćati knjige te razlikovati knjižnicu od knjižare.

Nacionalni kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik (2017) nije podijeljen na nastavne teme već na odgojno-obrazovne ishode. Svaki od tri navedena ishoda dodatno je razrađen te je za svaki napisana razina usvojenosti u četiri stupnja. Prvi ishod glasi: „Učenik sluša/čita tekst u skladu s početnim opismenjavanjem i pronalazi podatke u tekstu.“ Navedeni ishod podrazumijeva izdvajanje podataka iz teksta prema zadanim pitanja pri čemu se učenik može služiti dječjim rječnicima. Sadržaj teksta učenik može izraziti crtežom i riječima, a ukoliko sve navedeno radi samostalno njegove kompetencije

su, prema razinama usvojenosti, iznimne. Ako učenik ne može samostalno pronalaziti podatke u tekstu već mu je za to potrebna pomoć učitelja, onda su njegove kompetencije zadovoljavajuće što je najniža razina usvojenosti. Drugi ishod: „Učenik razlikuje medijske sadržaje primjerene dobi i interesu.“ podrazumijeva učenikovo izdvajanje omiljenih medijskih sadržaja (animirani film, televizijska i radijska emisija za djecu, kazališne predstave, slikovnice i knjige za djecu) te razgovor o njima. Učenik također „prepoznaje edukativne digitalne medije primjerene dobi i služi se njima“. U prvom razredu najviša razina usvojenosti podrazumijeva učenikovo razlikovanje medijskih sadržaja te iskazivanje mišljenja o istima, identificiranje i primanje medijskih poruka te razlikovanje stvarnog i nestvarnog u poruci. Treći ishod: „Učenik posjećuje kulturne događaje primjerene dobi.“ ne sadrži razine usvojenosti, a u razradi se navode kulturni događaji kao što su kazališne predstave za djecu, likovne izložbe, izložbe u muzejima, susreti s književnicima, itd. Za ovaj obrazovni ishod važno je da učenik nakon kulturnog događaja razgovara o istome s drugim učenicima te da izrazi svoj doživljaj na određeni način, bilo crtežom ili slikom, ili pokretom i pjevanjem.

Općenito, Nastavni plan i program osmišljen je tako da se od nastavnih tema jednostavno stvore nastavne jedinice dok prijedlog novog kurikulumu daje prostor učitelju da na temelju ishoda samostalno osmisli nastavnu jedinicu. Tako su medijski sadržaji u starom kurikulumu veoma siromašni, učenik se upoznaje s animiranim, crtanim i lutkarskim filmom, knjižnicom i lutkarskom predstavom dok novi kurikulum potiče na korištenje što više različitih medija, učenik se upoznaje sa televizijskim i radijskim emisijama, animiranim filmom, kazališnim predstavama, dječjim časopisima, slikovnicama i knjigama za djecu te se spominje i upotreba digitalnih medija. Sadržaja je puno, međutim, program predviđa samo 10% satnice za nastavu Kulture i medija te je upitna provedivost svih navedenih aktivnosti. Učenik se s ostalim medijskim sadržajima susreće u svakodnevnom životu stoga je važna edukacija kako bi znao odrediti koji sadržaji su primjereni njegovoj dobi, a koji nisu. U prvom razredu većina učenika još uvijek nije ovladala vještinom čitanja i pisanja te se većina nastavnih sadržaja može poučavati uz pomoć medija koji ne zahtijevaju poznavanje navedenih vještina, ne samo u nastavi Hrvatskog jezika već i u nastavi drugih predmeta.

4.1.2. Medijski sadržaji u 2. razredu

Medijska kultura u drugom razredu podijeljena je na četiri nastavne teme, *filmsku priču*, *kazalište*, *televiziju* i *dječje časopise*. Obrazovna postignuća za temu *filmske priče* su „primati primjerene dječje filmove, zamijetiti i odrediti slijed događaja u filmu; ispričati filmsku priču kratkoga crtanoga filma; razlikovati glavne i sporedne likove u filmu“. Program navodi da bi nakon nekoliko odgledanih kazališnih predstava učenici trebali razlikovati kazališnu predstavu od filma te razlikovati pozornicu od gledališta. *Televizija* kao nastavna tema u drugom razredu obuhvaća ključne pojmove televizijski program i televizijska emisija, a kao obrazovno postignuće navedeno je izdvajanje najdraže emisije iz televizijskog programa, pogledati je i razgovarati o njoj. Učenici upoznaju i dječje časopise i stripove koji se nalaze u njima te ih razlikuju od ostalog tiska.

Novi kurikulum ponavlja ishode iz prvog razreda, ali proširuje opseg nastavnih sadržaja te ga produbljuje. Dakle, ponavljaju se sva tri ishoda iz prvog obrazovnog ciklusa, s time da je prvi ishod proširen te glasi: „Učenik sluša/čita tekst primljen uz pomoć elektroničkih medija, oblikovan u skladu s početnim opismenjavanjem i izdvaja važne podatke iz teksta.“. Dodatak u odnosu na prethodni razred je navođenje elektroničkih medija kao sredstva koje učenik koristi te osim što učenik prepoznaje i izdvaja važne podatke iz teksta prema uputama, prepričava sadržaj teksta. U drugom ishodu, koji glasi jednako kao i u prvom razredu, navodi se upoznavanje s animiranim, dokumentarnim i igranim filmovima za djecu, televizijskim i radijskim emisijama, časopisima za djecu te uporaba edukativnih i interaktivnih digitalnih medija. Razlika u odnosu na prvi razred je u spominjanju igranog i dokumentarnog filma. Također se navodi učenikovo izražavanje mišljenja o medijskim sadržajima kao jedna od komponenta za određenje usvojenosti ishoda. Treći ishod, koji se odnosi na kulturna događanja, također je nadograđen na način da učenik, osim što posjećuje različita kulturna događanja, iskazuje svoj doživljaj, izdvaja što mu se sviđa, a što ne, te o tome razgovara s ostalim učenicima. Iskazivanje doživljaja nije ograničeno samo na razgovor ili raspravu, već se navodi učenikovo izražavanje crtežom, slikom ili kraćim rečenicama.

4.1.3. Medijski sadržaji u 3. razredu

U starom kurikulumu spominju se tri nastavne teme, *dječji film*, *radijska emisija* i *knjižnica – korištenje enciklopedije*. U nastavnoj temi *dječji film* učenici trebaju naučiti razlikovati igrani i animirani film te ispričati filmsku priču. Film se kao nastavna tema spominje već od prvog razreda tako da učenik do trećeg razreda zna razlikovati glavne i sporedne likove, može razlikovati lutkarski i crtani film te utvrditi redosljed u filmskoj priči. Radijska emisija nastavna je tema u kojoj osim same recepcije emisije, učenici o njoj raspravljaju te zamjećuju zvučna izražajna sredstva. Ponavlja se tema iz prvog razreda, *knjižnica*, ali ovoga puta s naglaskom na korištenje enciklopedije, odnosno, pronalaženje obavijesti u dječjoj enciklopediji.

Treći razred također sadrži tri obrazovna ishoda koji su, kao i u prethodnom ciklusu, nadopunjeni i unaprjeđeni s obzirom na prethodni obrazovni ciklus. Nacionalni kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik (2017) u prvom ishodu, „Učenik pronalazi podatke koristeći se različitim izvorima primjerenima dobi učenika.“, navodi da učenik kao izvore informacija koristi digitalne udžbenike, tekstove u zabavno-edukativnim časopisima i knjigama za djecu te na edukativnim internetskim stranicama. Ako se učenik koristi različitim izvorima informacija u kojima pronalazi važne podatke, razvrstava ih prema uputi te ih oblikuje u novi medijski sadržaj prenoseći tekst u vizualni ili grafički izgled, govornu interpretaciju ili crtež, onda su njegove kompetencije na najvišoj razini, odnosno, razina usvojenosti je iznimna. Drugi ishod, koji glasi: „Učenik razlikuje tiskane medije primjerene dobi i interesima.“, stavlja naglasak na upotrebu tiskanih medija za razliku od prethodnih razreda koji ne izdvajaju niti jednu vrstu medija iako se u razradi spominje korištenje dječjih časopisa, stripova, itd. Pod najvišom razinom usvojenosti stoji sljedeće: „Učenik raspravlja o medijskim sadržajima s kojima se susreće, razvija misao na temelju primljenih informacija te kroz igru stvara vlastite uratke potaknute određenim medijskim sadržajem.“ Može se uočiti kako do izražaja više dolaze učenikove aktivnosti koje može provoditi nakon susreta s određenim medijskim sadržajima. Tiskani mediji koji se navode su knjige, časopisi, plakati, strip, brošura te reklamni letci. Navedeno je vidljivo i u trećem ishodu koji glasi isto kao u prethodnim obrazovnim ciklusima: „Učenik razlikuje kulturne događaje koje posjećuje i iskazuje svoje mišljenje o njima.“ U razradi ishoda poseban se

naglasak stavlja na učenikovo aktivno sudjelovanje i samostalnost u izražavanju doživljaja nakon kulturnog događanja.

Usporedivši obrazovna postignuća i ishode, može se primijetiti da stari kurikulum ne stavlja pred učenika toliko izazova koliko to radi novi. Sadržaji su ograničeni na upoznavanje filma, radijske emisije i enciklopedije, dok novi kurikulum, osim što navodi upoznavanje više različitih medija, navodi izražavanje stavova i doživljaja potaknutih određenim medijskim sadržajima. Primjećuje se veća usmjerenost novog programa na kritički pristup medijima te na osobno mišljenje o primljenim sadržajima. Također se spominje upotreba interneta kao izvora informacija što se u Nastavnom planu i programu spominje tek u četvrtom razredu. Međutim, problem i dalje postoji u satnici koja medijskim sadržajima ostavlja samo 10% sveukupne satnice predviđene za nastavu Hrvatskog jezika.

4.1.4. Medijski sadržaji u 4. razredu

Logično je zaključiti da su sadržaji za razvoj medijske pismenosti u 4. razredu najzahtjevniji s obzirom na razvoj djeteta te njegovu sposobnost razumijevanja kompliciranijih sadržaja. U Nastavnom planu i programu za osnovne škole (2006) navode se četiri nastavne teme s kojima se zaključuje spoznavanje medijskih sadržaja u primarnom obrazovanju. Teme su sljedeće: *dokumentarni film, usporedba filma s književnim djelom, računalo, knjižnica – služenje rječnikom i školskim pravopisom*. S obzirom na prethodna dva razreda, iako ne značajno, povećao se broj nastavnih tema. Dok se prve tri navedene teme spominju po prvi puta, zadnja nastavna tema, knjižnica, spominje se po treći put s razlikom u tome što se ovoga puta naglasak stavlja na služenje rječnikom i školskim pravopisom. Kao obrazovno postignuće za navedenu temu navodi se pronalaženje tražene obavijesti u školskom rječniku ili pravopisu služeći se kazalom i abecednim redom. Za *dokumentarni film* je važno, osim same recepcije sadržaja, zamijetiti i osnovna obilježja dokumentarnog filma. U nastavnoj temi u kojoj se uspoređuje film s književnim djelom prvi puta se spominje učenikovo iskazivanje doživljaja filma i književnog djela te se osim navedenog kao obrazovno postignuće navodi i zamjećivanje sličnosti i razlika između književnog djela i filma. Uz nastavnu temu *računalo* vezan je

ključni pojam *internet* te kao obrazovno postignuće učenik mora znati razlikovati obavijesne i zabavne mogućnosti računala.

Novi kurikulum navodi tri ishoda koji su, kao i u prethodnim razredima, dodatno prošireni te se za što veću razinu usvojenosti traži još više kompetencija nego u prethodnim razredima. Za razliku od trećeg razreda u kojem je naglasak na tiskanim medijima, u četvrtom razredu naglasak se prebacuje na elektroničke medije. Prvi ishod glasi: „Učenik izdvaja važne podatke koristeći se različitim izvorima primjerenima dobi.“ U razradi ishoda navodi se da učenik prepozna različite izvore informiranja te da dolazi do podataka kombinirajući izvore informacija. Izvori informacija koji se navode su stručnjaci, školske ili narodne/gradske knjižnice, internet, e-udžbenik. Učenik koji je izniman u ovom ishodu može objasniti ključnu poruku ili podatak iz različitih izvora, oblikovati ih unosenjem različitih podataka, crtanjem grafikona i tablica, dok učenik koji nije ovladao ovom vještinom pregledava i pronalazi izvore podataka uz pomoć učitelja. U drugom ishodu, „učenik razlikuje elektroničke medije primjerene dobi i interesima“, spominje se korištenje televizije, radija i interneta, kontrolirano pristupanje društvenim mrežama, razgovor o emisijama, novinskim priložima na televiziji i radiju, gledanje animiranih, dokumentarnih i igranih filmova. U razradi ishoda spominje se i primjećivanje sličnosti i razlika između književnog djela, kazališne predstave i filma koji su nastali prema književnom djelu, što je poveznica sa starim kurikulumom u kojem se također spominju navedene kompetencije. Na kraju četvrtog obrazovnog ciklusa učenik koji je ovladao drugim ishodom može izražavati mišljenje o izabranim medijskim sadržajima i služiti se njima za učenje, prenošenje poruke i stvaralaštvo. U trećem ishodu nema značajnijih promjena s obzirom na prethodne razrede, osim što se sve veći naglasak iz razreda u razred stavlja na izražavanje mišljenja i razgovor s drugim učenicima o posjećenim kulturnim događajima. U četvrtom razredu predviđeno je 20% sveukupne satnice na nastavu Kulture i medija, što je dvostruko više nego u prethodnim razredima, međutim, s obzirom na količinu sadržaja, i dalje premalo.

4.1.5. Kompetencije na završetku primarnog obrazovanja

Detaljnom analizom može se primijetiti velika razlika u načinu oblikovanja nastavnih programa. Već se na prvi pogled može primijetiti da novi kurikulum iznosi detaljnije ciljeve i obrazovna postignuća, odnosno ishode, nego što to radi stari. Stari kurikulum čini se poprilično siromašan kada su mediji u pitanju, nastavnih tema je malo te su obrazovna postignuća nezahtjevna. Također se od učenika ne zahtijeva upotreba medija ili kritički pristup sadržajima već se postignuća temelje na prepoznavanju i usvajanju, odnosno, traži se reproduktivno znanje. Rijetko se upotrebljavaju glagoli kao što su *usporediti*, *izraziti*, *razmisliti* i slično, dok se u novom kurikulumu već od prvog razreda kod učenika razvija kritičko mišljenje o primljenim sadržajima. Novi kurikulum pred učenika stavlja zadatke koji ga potiču na razmišljanje i detaljnije upoznavanje medijskih sadržaja koje koristi. Svaki razred donosi pred učenika sve više sadržaja te je cijeli program utemeljen na vertikalnom spiralnom programiranju „u kojem se isti sadržaji pojavljuju na raznim stupnjevima programa (školovanja), ali uvijek sa složenijom strukturom i količinom informacija“ (Bežen, 2008, str 127). Također je zanimljivo primijetiti da stari program ne spominje pojam medijske pismenosti. Iako novi kurikulum donosi puno više medijskih sadržaja te pred učenike stavlja veće izazove, za nastavu iz područja kultura i mediji izdvojeno je samo 10% od sveukupne satnice što je nedovoljno s obzirom na količinu sadržaja.

4.2.SADRŽAJI MEDIJSKE PISMENOSTI U NASTAVNOM PREDMETU LIKOVNA KULTURA

U Likovnoj kulturi primarni sadržaji ne odnose se na medije, međutim, vizualni mediji sadrže i umjetničku komponentu te su stoga sastavni dio ovog nastavnog predmeta. Likovna kultura u Nastavnom planu i programu za osnovne škole (2006.) podijeljena je na nastavna područja *crtanje*, *slikanje*, *grafiku*, *modeliranje i građenje* te *dizajn*, u skladu s kojima su organizirane obvezne i izborne nastavne teme. Medijski sadržaji koji se spominju u programu ovog nastavnog predmeta u svim razredima primarnog obrazovanja svrstani su u sadržaje izbornih nastavnih tema.

Medijski sadržaji s kojima se prema Nastavnom planu i programu za osnovne škole (2006.) susreću učenici u prvom razredu su svrstani pod izborne teme nastavnog područja *primijenjeno oblikovanje-dizajn*. Zadane su dvije nastavne teme, Ploha – Likovi i slika u pokretu te Boja – Ilustracija. U prvoj nastavnoj temi ključni pojmovi su crtani film i TV slika, a obrazovno postignuće je „prepoznati animirani film kao niz slika u pokretu“. Ključni pojam za temu ilustracije je slikovnica, a kako bi se zadovoljilo obrazovno postignuće učenik mora „likovno izraziti doživljaj priče“. Za svaki razred postoji popis predloženih likovnoumjetničkih djela te se na tom popisu za prvi razred nalaze dva animirana filma. U drugom razredu, također u nastavnom području *primijenjenog oblikovanja – dizajna*, navedena je samo jedna tema koja se odnosi na medijske sadržaje, Ploha – Fotografija. Ključni pojmovi su fotografija i fotograf, a obrazovno postignuće je „uočiti i razlikovati uporabu fotografije“. Na popisu likovnoumjetničkih djela nalaze se dvije fotografije i jedan animirani film. Treći razred donosi tri izborne teme, opet na području primijenjenog oblikovanja. Prva tema je Točka i crta – Kadar, odnos slike i teksta za koju su navedeni ključni pojmovi slika, kadar, strip i tekst, a kao obrazovno postignuće učenik mora „prepoznati i izražavati kadar kao isječak cjeline i kadrove u nizu u stripu, filmu i animiranom filmu“. Druga tema, Boja – Kadar, simbolika boja kao ključne pojmove navodi animirani film i film, a obrazovno postignuće je „izraziti pokret i simboliku boja u kadru“. Treća tema nije konkretno medijski sadržaj, ali se indirektno odnosi na poznavanje filma i kazališta. Riječ je o temi Površina – Scenografija u kojoj su ključni pojmovi scena, scenografija i materijali, a kao obrazovno postignuće učenik mora „upoznati, istraživati i izražavati oblike u prostoru uporabom različitih materijala u oblikovanju scene“. Spoznaje koje učenik dobije u ovoj nastavnoj temi može primijeniti prilikom gledanja filmova ili kazališnih predstava kako bi imao bolje razumijevanje za potreban rad kako bi se scena prilagodila uvjetima književnog djela koje predstavlja. Na popisu likovnoumjetničkih djela nalazi se jedan eksperimentalni i jedan animirani film. Dok je treći razred najbogatiji medijskim sadržajima u usporedbi s prethodnim razredima, u četvrtom razredu medijskim sadržajima posvećena je jedna tema, Površina – Kompozicija, rekompozicija. Ključni pojmovi su fotomontaža i rekompozicija, a kao obrazovno postignuće navedeno je da učenik mora „uočavati, istraživati i izražavati rekompoziciju elemenata određene kompozicije fotomontažom. Osim navedenog, u temi

Boja – Kontrast i dominacija boja, oblika, veličina... kao jedan od ključnih pojmova navodi se kompjutorska grafika, a u obrazovnim postignućima spominje se uočavanje kontrasta i dominacije boja, oblika, veličina... na plakatu, reklami, televizijskoj poruci, te povezivanje vizualnih i verbalnih poruka.

Nacionalni kurikulum nastavnoga predmeta Likovna kultura i Likovna umjetnost (2018) sastoji se od tri domene, *Stvaralaštvo i produktivnost*, *Doživljaj i kritički stav* te *Umjetnost u kontekstu*. U sklopu domene *Doživljaj i kritički stav* navodi se da „učenici stječu kompetencije nužne za uspostavljanje kriterija za selektivan odnos prema velikoj količini vizualnih informacija koje primaju novomedijskom tehnologijom“ te da se „potiče doživljavanje umjetničkih djela kao medija kojim se promišlja, izražava i komunicira. U prvom razredu navodi se ishod, u domeni *Doživljaj i kritičko mišljenje*, koji glasi: „Učenik opisuje likovno i vizualno umjetničko djelo povezujući osobni doživljaj, likovni jezik i tematski sadržaj djela.“. Kao preporuka za ostvarivanje navedenog ishoda navodi se upoznavanje različitih oblika likovnih i vizualnih umjetnosti među kojima se nalaze animirani film, ilustracija i lutkarstvo. Također se u domeni *Umjetnost u kontekstu* u razradi ishoda navodi kako „učenik prepoznaje njemu bliske sadržaje kao produkt likovnog/vizualnog izražavanja“ te se među sadržajima spominju animirani i igrani film, fotografija, kazališna/lutkarska predstava, slikovnica/ilustracija. Navedeni sadržaje spominju se samo na razini prepoznavanja te njihova uloga ne dolazi do izražaja, ali uzevši u obzir da je riječ o prvom razredu stvara se podloga za detaljnije proučavanje u višim razredima. Pojmovi animiranog filma i ilustracije spominju se u Nastavnom planu i programu za osnovne škole (2006.) u prvom razredu, tako da se kao dodatak novom programu mogu izdvojiti fotografija, kazališna/lutkarska predstava te spominjanje igranog filma. U domeni *Doživljaj i kritički stav* ponavlja se ishod iz prvog razreda koji je već naveden te se u preporuci za ostvarenje osim sadržaja koji su navedeni u prvom razredu navode i fotografija, igrani film, strip, scenografija, kostimografija i lutkarstvo. Učenici također uspoređuju odnose slike i teksta u njemu bliskim tiskovinama kao što su strip, slikovnice, udžbenici i dječji časopisi. U drugom razredu učenik bi trebao navoditi i opisivati konkretne primjere različitih oblika umjetničkog izražavanja, među kojima se navode igrani film i kazališna predstava. U trećem razredu u domeni *Stvaralaštvo i produktivnost* po prvi puta se kao samostalan ishod pojavljuje medijski sadržaj. Ishod

glasi: „Učenik u vlastitome radu koristi tehničke i izražajne mogućnosti novomedijskih tehnologija.“ te se kao aktivnost u razradi navodi da učenik digitalnim fotoaparatom ili pametnim telefonom „bilježi sadržaje iz okoline koristeći znanje o kadru, planu i likovnom jeziku“. Također se spominje učenikovo upoznavanje fotografije, igranog i animiranog filma, stripa, scenografije, kostimografije i lutkarstva kao umjetničkih djela. U četvrtom razredu sadržaji koji se odnose na medije gotovo su isti kao u trećem razredu. Jedina se razlika odnosi na ishod koji glasi kao u trećem razredu („učenik u vlastitome radu koristi tehničke i izražajne mogućnosti novomedijskih tehnologija“), a razlika je u tome što učenik osim što prilikom fotografiranja koristi znanje o kadru, planu i likovnom jeziku, koristi i znanje o kompoziciji.

Značajniju ulogu u prijedlogu novog kurikulumu dobila je fotografija kojoj je posvećen ishod u dva razreda te se tijekom sve četiri godine primarnog obrazovanja spominje upoznavanje animiranog i igranog filma, stripa te kazališta i lutkarskih predstava. Također se spominje upoznavanje sa scenografijom i kostimografijom što nije konkretan medijski sadržaj, ali poznavanjem ovih vještina učenik dobiva uvid u rad koji se odvija iza stvaranja filma i kazališne predstave.

4.3. SADRŽAJI MEDIJSKE PISMENOSTI U OSTALIM NASTAVNIM PREDMETIMA

Nastavni predmeti Matematika, Priroda i društvo, Glazbena kultura te Tjelesna i zdravstvena kultura u svojoj suštini nisu predmeti koji su predviđeni za upoznavanje medijskih sadržaja. Nije neobično primijetiti da Nastavni plan i program za osnovne škole u sadržajima navedenih nastavnih predmeta ne navodi medijske sadržaje. Iako ovi predmeti nisu predviđeni za obrađivanje medijskih sadržaja, ne treba zanemariti ulogu medija koju mogu odigrati prilikom njihovog učenja i poučavanja. Dok u aktualnom nastavnom programu navedenih predmeta nema niti jedne rečenice koja se odnosi na medije i medijske sadržaje, prijedlozi novih kurikulumu ipak navode njihove moguće uloge u nastavi navedenih predmeta.

U Nacionalnom kurikulumu nastavnoga predmeta Matematika (2017) u poglavlju koje se odnosi na korelaciju odgojno-obrazovnih područja, međupredmetnih tema i ostalih predmeta stoji sljedeća rečenica: „ Primjenom matematičkih i jezično-komunikacijskih vještina učenici jasno i kreativno izražavaju svoje ideje, razvijaju komunikacijske vještine prilagođene različitim situacijama, ali i medijsku pismenost.“(Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2017d, str. 53). U ostatku poglavlja nije objašnjeno na koji način se ostvaruje medijsko opismenjavanje, ali se spominje korištenje tehnologije u svrhu rješavanja matematičkih problema te se može zaključiti da se pod medijskim opismenjavanjem misli na korištenje tehnologije. Spominje se kako povezivanjem matematike s ostalim nastavnim predmetima i područjima učenik stječe, između ostalog, digitalnu i medijsku pismenost. Ne zanemaruje se uloga računala i računalne pismenosti kao važnog nastavnog sredstva učenja i poučavanja. Elementi vrednovanja navode, između ostalog, korištenje tehnologije kao jednu od aktivnosti koja se uzima u obzir prilikom vrednovanja. Pozitivan pomak s obzirom na trenutačni nastavni program jest taj što se spominje pojam medijske pismenosti kao važne komponente odgojno-obrazovnog procesa. Međutim, nije dovoljno jasno na koji se točno način učenici medijski opismenjuju s obzirom da u nastavnom programu nisu navedeni medijski sadržaji te nije navedeno postoje li neki pojmovi važni za nastavu matematike koji su u izravnoj vezi s medijskim sadržajima. Ukoliko se pod medijskim opismenjavanjem misli samo na računalno i tehnološko opismenjavanje onda se dovodi u pitanje korištenje navedenog pojma. Korištenje digitalnih medija može poboljšati nastavu matematike ukoliko se pronađu aplikacije i sadržaji primjereni dobi učenika. Također se učenicima mogu usmjeriti na korištenje dječjih matematičkih časopisa ili televizijskih emisija koje se bave matematikom. Razgovorom i kritičkim promišljanjem o percipiranim sadržajima učenici će biti zainteresiraniji za matematičke sadržaje.

Nacionalni kurikulum nastavnoga predmeta Prirode i društva (2017) u velikoj mjeri spominje korištenje informacijsko komunikacijskih tehnologija. Spominje se i razvijanje informacijske, komunikacijske i digitalne pismenosti korištenjem tehnologije prilikom obrade i prikupljanja podataka. Od prvoga razreda navedeno je korištenje informacijsko komunikacijske tehnologije prilikom učenja i poučavanja. Budući da se u nastavi Prirode i društva obrađuju sadržaji vezani uz primjereno ponašanje kako prema prirodi i svijetu

oko nas tako i ponašanje prema drugim ljudima, kulturnim ustanovama i pravilima u društvu, pozitivno je što se od prvoga razreda spominje digitalna pismenost te ograničenja i opasnosti rada s digitalnom tehnologijom. Iako ishodi nisu posvećeni isključivo digitalnim medijima, oni su uključeni kao važne sastavnice prilikom usvajanja drugih nastavnih sadržaja. Nema ishoda koji su posvećeni isključivo medijskim sadržajima, povremeno se spominje korištenje fotografija, stripova, dokumentarnih filmova i sl. u svrhu usvajanja nastavnih sadržaja. U razradi ishoda Nacionalni kurikulum nastavnog predmeta Priroda i društvo (2017) spominje brojne aktivnosti vezane uz digitalne medije te bi učenik do četvrtog razreda trebao „znati primjenjivati pravila za odgovorno i sigurno služenje programima i uređajima, prepoznavati utjecaj tehnologije na zdravlje i okoliš, primjenjivati osnovna komunikacijska pravila u digitalnom okružju, koristiti odgovarajuću digitalnu tehnologiju za obavljanje jednostavnih zadataka, koristiti se različitim aplikacijama na različitim uređajima, koristiti tehnologiju za komunikaciju s poznatim/važnim osobama, provoditi jednostavna istraživanja radi rješavanja problema u digitalnom okružju, pronalaziti na internetu digitalne tragove o sebi i članovima svoje obitelji te provoditi jednostavno pretraživanje informacija u digitalnom okružju“. U četvrtom razredu u ishodu koji glasi: „Učenik zaključuje o utjecaju prava i dužnosti na pojedinca i zajednicu te o važnosti slobode za pojedinca i društvo.“ u razradi ishoda spominje se da se učenik „odgovorno ponaša prema zdravlju, okolišu i u primjeni informacijsko-komunikacijske tehnologije, raspravlja o važnosti digitalnog identiteta i utjecaja digitalnih tragova te da učenik štiti svoje osobne podatke te poštuje tuđe vlasništvo i privatnost“ (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2017e, str. 9). Iako je Nastavni plan i program za osnovne škole u potpunosti zanemario učenikovo kretanje u digitalnom okruženju, prijedlog novog kurikulumu pridaje mu veliku važnost. U svakom razredu spominje se učenikovo upoznavanje s digitalnim medijima te se svake godine dodaju kompleksniji sadržaji te se nadograđuju na prethodno usvojeno znanje. Ukoliko učitelj u nastavu uključi ostvarivanje navedenih ciljeva, na završetku primarnog obrazovanja učenici će posjedovati prilično dobre vještine snalaženja u digitalnom okružju.

Upotreba informacijsko-komunikacijskih tehnologija spominje se i u Nacionalnom kurikulumu nastavnoga predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost (2017). Program

navodi kako se one primjenjuju u okviru svih domena te uključuju „upoznavanje učenika s glazbenim računalnim programima, učenje glazbenog pisma s pomoću računala, audio obradu i eksperimentiranje sa zvukom i rad u programima za skladanje glazbe“. Kratko potpoglavlje posvećeno informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji navodi i korištenje društvenih mreža, korištenje alata za uvježbavanje glazbenih znanja i vještina, izradu prezentacijskih izvješća, itd. Spominje se i digitalna tehnologija pomoću koje učenici imaju pristup različitim glazbenim sadržajima. Također se navodi učenikovo upoznavanje s glazbom u različitim kontekstima među kojima se navodi i virtualno okruženje pri čemu se misli na internet i medije. Navodi se kako je „učenike potrebno odgojiti za kritički i selektivan pristup glazbenoj ponudi“. Nastavni sadržaji obuhvaćaju upoznavanje sa filmskom glazbom što je jedna od filmskih izražajnih sredstava te ima važnu ulogu u stvaranju svakog filma. Napredak je vidljiv u navođenju filmske glazbe kao posebne glazbene vrste koja se upoznaje već u primarnom obrazovanju.

Nastava predmeta Tjelesna i zdravstvena kultura ne spominje medijsko opismenjavanje niti korištenje medijskih sadržaja. Uzevši u obzir da je riječ o nastavnom predmetu kojem je glavni cilj fizička aktivnost učenika teško je uklopiti navedene sadržaje u njegov program. Ipak, učitelji mogu usmjeravati učenike na televizijske ili radijske emisije o sportu ili na slične sadržaje u časopisima ili na filmu.

5. STAVOVI ODGOJNO-OBRAZOVNIH DJELATNIKA O KURIKULARNOJ REFORMI

Ispitani su stavovi četiri učiteljice razredne nastave o kurikularnoj reformi. Ispitivanje je provedeno kao nestrukturirani intervju u kojem su učiteljice iznosile svoje mišljenje o medijskoj kulturi u nastavi te o promjenama koje donosi prijedlog novog kurikuluma. U procesu pronalaženja učitelja/ica za intervju primjećena je određena razina nezainteresiranosti za prijedloge novih kurikuluma. Od ispitanih učiteljica nijedna nije detaljno pročitala prijedloge novih kurikuluma već su većinu informacija dobile putem medija ili drugih odgojno-obrazovnih djelatnika. Sve su se ispitanice usuglasile da novi kurikulum neće unijeti značajnije promjene u obrazovni sustav. Jedna ispitanica smatra da će promjene u obrazovanju uvelike ovisiti o učiteljima i njihovom pristupu

novom kurikulumu. Budući da ispitanice nisu dovoljno upućene u novi kurikulum, ispitani su njihovi stavovi o nastavi medijske kulture. Samo jedna ispitanica navodi da redovito održava nastavu medijske kulture, dok ostale za to nemaju dovoljno vremena te smatraju da u nastavi Hrvatskog jezika nema dovoljno vremena za Medijsku kulturu. Dvije ispitanice smatraju da je potrebno osuvremeniti filmove koji su u nastavnom programu jer djeci nisu zanimljivi te je to također jedan od razloga zašto izbjegavaju medijsku kulturu. Procijenile su da će medijski sadržaji biti zastupljeniji u novom kurikulumu, ali da će njihova izvedba, s obzirom na dodijeljenu satnicu, biti zahtjevna. Dvije ispitanice smatraju da djeca o medijima mogu učiti u sklopu izvannastavnih aktivnosti. Smatraju da medijsko opismenjavanje današnjim generacijama nije stran pojam s obzirom da su njima okruženi. Nijedna od ispitanica nije nikada kao izvannastavnu aktivnost održavala aktivnosti vezane uz medijsko opismenjavanje iako smatraju da bi učenicima takve aktivnosti bile zanimljive. Jedna ispitanica smatra kako se previše važnosti daje digitalnim medijima te da bi se tiskani mediji, najviše edukativni dječji časopisi, trebali više koristiti u nastavi. Ispitanice smatraju da u razrednoj nastavi mobilni uređaji nisu poželjni zbog svojih brojnih opcija kojima mogu odvrćati učenikovu pozornost od sadržaja koji se obrađuju na nastavi. Jedna ispitanica navodi važnost poučavanja učenika o odavanju osobnih podataka i komunikaciji s nepoznatim osobama na internetu. Smatra da učenici nisu svjesni opasnosti koja im prijete te navodi kako bi bilo korisno provoditi radionice s ciljem osvješćivanja ovog problema. Navodi kako bi na radionicama trebali sudjelovati i roditelji jer učenici često navode kako su budni u kasnim večernjim satima kako bi gledali televiziju. U kasnim večernjim satima uglavnom se emitiraju sadržaji koji imaju upozorenje da nisu namjenjeni djeci i očito je da roditelji ne obraćaju pozornost na navedena ograničenja stoga je važno podizati svijest roditelja o utjecaju medija na njihovu djecu. Tri ispitanice navode kako su uvele izrađivanje Power Point prezentacija u četvrte razrede te su u sklopu izrade poučavale učenike o izvorima informacija koje mogu koristiti. Potiču učenike da razmišljaju o točnosti informacija koje pronalaze na internetu te da ih uspoređuju s tiskanim medijima. Sve ispitanice navode kako su u posljednjih nekoliko godina učionice sve bolje opremljene tehnologijom koja im je potrebna u nastavi. Kao što je navedeno u istraživanju iz 2015. godine da učitelji najviše provode nastavu filma tako i ispitanice učiteljice tvrde kako im je navedenu najlakše održati. Tri ispitanice

navode kako nastavu filma provode tako da učenici odlaze u kino te nakon toga na satu razgovaraju i razmjenjuju doživljaje. Smatraju da je takav način upoznavanja s filmom učenicima najzanimljiviji. Jedna ispitanica navodi kako učenike potiče na gledanje filmova za domaću zadaću te onda prezentiraju odgledane filmove pred ostalim učenicima. Nijedna od ispitanica nije na nastavi Likovne kulture nije obrađivala nastavnu jedinicu fotografije te kao razlog navode nedostatak fotoaparata i vremena za navedenu nastavnu jedinicu. Generalno mišljenje svih ispitanica o Medijskoj kulturi jest da shvaćaju važnost poučavanja medijskih sadržaja, ali da je satnica opterećena drugim sadržajima koje smatraju važnijima.

6. INTEGRACIJA MEDIJSKIH SADRŽAJA U NASTAVU

Kao što je već rečeno, medijski sadržaji mogu se poučavati i uključiti u nastavu svih nastavnih predmeta na određeni način. Budući da je satnica određena medijskoj kulturi nedovoljna za bolje upoznavanje medija, učitelji bi trebali na različite načine uključiti medijske sadržaje u ostale nastavne predmete. Na taj način medijski sadržaji biti će zastupljeniji u nastavi te će učenicima sadržaji biti zanimljiviji jer ih uče na njima blizak način. S obzirom da su medijski sadržaji dostupni izvan učionice, Papa (2015) navodi kako učitelj ima priliku raditi na principu obrnute učionice (*flipped classroom*). U ovome konceptu poučavanja učenik dobiva sadržaj (film, emisija, novinski članak, itd.) koji proučava kao domaću zadaću te na nastavni sat dolazi pripremljen za raspravu o tom sadržaju.

Film se kao medij može uključiti u sve nastavne predmete jer po svojoj tematici obuhvaća sadržaje svih nastavnih predmeta. Osim što se filmovi mogu gledati na nastavnom satu, učitelj može za domaću zadaću zadati gledanje filma na televiziji ili u kinu te na satu raspravljati o sadržajima filma. Ovisno o predmetu, može se raditi o dokumentarnom filmu koji prikazuje životinje i različita staništa, biljke i prirodu, o filmu koji prikazuje određeni dio hrvatske povijesti, dokumentarni film o uspješnim hrvatskim ili stranim sportašima, itd. Ovisno o dobi učenika, učitelj može zadati učenicima da obrate pozornost na određeno filmsko izražajno sredstvo i njegovu ulogu u percepciji filma. Učenici također mogu sudjelovati u izradi vlastitog filma uz vodstvo učitelja kao razredni projekt.

„Stvarajući film, dijete će oblikovati svoja uvjerenja, stajališta i svjetonazore, bolje razumjeti svijet oko sebe, razviti kritičku svijest i pokazati svoju viziju svijeta i društva u kojem živi.“ (Markotić, 2017, str. 156) Nakon pročitane lektire može se napisati scenarij te odrediti koji će učenici biti kostimografi, scenografi, redatelj, glumci, kameraman i slično. Sudjelujući u stvaranju vlastitog filma učenici će dobiti bolje razumijevanje filmskih izražajnih sredstava te će prilikom gledanja filmova na njih obraćati više pozornosti.

Fotografije se koriste u nastavnom procesu najviše od svih medija i to najviše zbog upotrebe udžbenika. S obzirom da danas učenici u sve ranijoj dobi posjeduju mobitele samim time imaju i mogućnost fotografiranja. U razredu se mogu održavati izložbe fotografija, o svakoj fotografiji može se raspravljati – što predstavlja, analizirati se kut snimanja, rasvjeta, itd. Izložbe ne moraju biti rezervirane samo za razred već na njih mogu biti pozvani roditelji i učenici ostalih razreda. Na taj način roditelji će biti integrirani u odgojno-obrazovni proces. Fotografije se ne moraju stvarati samo na satima Likovne kulture već ih učitelj može zadati kao domaću zadaću. U ostalim nastavnim predmetima fotografija se može koristiti u izradi plakata i različitih projekata.

Televizija i radio nude brojne mogućnosti, od različitih edukativnih programa i emisija sve do dokumentarnih i igranih filmova koji mogu biti korisni u spoznavanju novih nastavnih sadržaja. Uz odgovarajuću opremu, može se osmisliti snimanje vlastite radijske ili televizijske emisije. Kao tema se mogu uzeti nastavni sadržaji koji se trenutno uče.

Zanimljiva aktivnost može biti i stvaranje razrednih novina. Ovisno o dobi učenika, razredne novine mogu sadržavati fotografije, likovne radove, kritičke osvrte na lekturu, film ili kazališnu predstavu, različite literarne uratke i slično. Sampson (2015) kao zanimljivu aktivnost navodi pisanje *online* romana u kojem sudjeluje cijeli razred. Sadržaj je dostupan na internetu gdje mu pristup imaju svi učenici iz razreda te svatko nadodaje sadržaj o kojem se na nastavnom satu raspravlja. Navedena će aktivnost zasigurno biti zanimljiva starijim učenicima.

U nekim od navedenih aktivnosti koriste se i digitalni mediji za stvaranje određenih sadržaja. Mobilni uređaji osim za fotografiranje i snimanje korisni su i zbog različitih aplikacija. Postoje aplikacije koje pomažu djeci u pravilnom pisanju tiskanih slova, učenju

stranih jezika i rješavanju matematičkih problema. Korisne mogu biti i aplikacije za prepoznavanje biljaka, samo jednom fotografijom biljke možete saznati o kojoj je biljci riječ, te aplikacije u kojima se mogu istraživati sadržaji koji su učenicima zanimljivi. Postoji i niz edukativnih igara koje učenicima na zabavan način pomažu savladati nove nastavne sadržaje. Učitelj bi svakako prije preporučanja neke od aplikacija ili igara trebao proučiti o kakvim se točno sadržajima radi te jesu li oni primjereni učenicima. Armfield i Conn (2015) pišu o upotrebi interneta koja se može koristiti na nastavi Prirode i društva tako da učenici pomoću interneta pristupaju stranicama na kojima su prijenosi uživo s određenih lokacija u svrhu proučavanja biljnog i životinjskog svijeta. U Republici Hrvatskoj postoji internetska stranica na kojoj se uživo mogu promatrati različite lokacije, između ostalog, i određene vrste životinja u Zoološkom vrtu u Zagrebu. Prior i Powell (2015) također navode zanimljive mogućnosti interneta u nastavi kao što su stvaranje glazbe na različitim web stranicama na kojima učenici mogu kombinirati zvukove različitih instrumenata te stvarati različite skladbe.

Navedeni su samo neki mogući primjeri integracije medija u nastavni proces, a svaki učitelj ih može još mnogo osmisliti i provesti u svom razredu. Za većinu navedenih aktivnosti potrebna sredstva su lako dostupna te se mogu lako izvesti, dok za neke aktivnosti škole nažalost ne posjeduju financijska sredstva.

7. ZAKLJUČAK

Usporedbom Nastavnog plana i programa za osnovne škole i novog kurikulumuma može se primijetiti veća zastupljenost medijskih sadržaja. Medijska pismenost spominje se u gotovo svim nastavnim predmetima osim u Tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi. Može se zaključiti da je uviđena važnost medijskog opismenjavanja djece. Ipak, dovodi se u pitanje izvedivost navedenog programa. Iz odgojno-obrazovne prakse vidljivo je da učitelji nemaju dovoljno vremena za poučavanje zadanih medijskih sadržaja te zbog toga najviše pati nastava medijske kulture. U prijedlogu novog kurikulumuma, iako je više medijskih sadržaja, posvećen im je malen postotak satnice te se dovodi u pitanje provođenje svih predviđenih sadržaja. Ispitani učitelje tvrde da unatoč svim naporima za uključivanjem medijskih sadržaja često ne uspijevaju. Iako novi kurikulum učitelju daje puno više autonomije u odabiru sadržaja, pitanje je koliko će učitelji biti kompetentni tu autonomiju iskoristiti te hoće li je koristiti za usvajanje medijskih sadržaja ili će njihov primarni fokus biti na drugim sadržajima. S obzirom na važnost medija i medijskog opismenjavanja, postavlja se pitanje je li potrebno medijsku kulturu uključiti u kurikulum kao nastavni predmet ili međupredmetnu temu. Bez obzira na promjene u obrazovnom sustavu, najvažnija je uloga učitelja i njegova uključenost u nastavni proces jer učiteljeva motivacija i način rada najviše utječu na djecu. Općenito, ako učitelj postavlja niske standarde, učenikova postignuća bit će na niskoj razini te zbog toga Denzine i Browns (2015) smatraju kako su učiteljeva motivacija i stečene kompetencije ključne u procesu učenja i poučavanja. Ornstein i Hunkins (2017) navode kako bi se trebali povećati standardi koji se očekuju od učenika te da škole snose odgovornost za učenikova postignuća. Smatraju da će se na taj način iz sustava obrazovanja izbaciti nekompetentni učitelji, a kao nagradu za što bolja postignuća učitelji će biti nagrađivani većom plaćom i sličnim stimulacijama. Ornstein i Hunkins (2017) također navode kako se u Finskoj učitelji smatraju profesionalcima na području odgoja i obrazovanja te da njihov rad ne podliježe vanjskoj evaluaciji jer se smatra da svatko od njih zna što i zašto radi. Dakle, želimo li postići rezultate i standarde koje postavljaju zemlje koje su visoko pozicionirane u području odgoja i obrazovanja, osim kurikularne reforme, potrebno je motivirati ili dodatno obrazovati učitelje kako bi postali svjesni svoje važnosti u odgojno-obrazovnom procesu.

8. LITERATURA

1. Armfield, S., Conn, C. A. (2015). Science: Learning Through Experimentation and Practice. U Papa, R. (Ur.), *Media Rich Instruction* (str. 117-136). New York. Springer.
2. Bežen, A. (2008). *Metodika – znanost o poučavanju nastavnog predmeta*. Zagreb. Profil.
3. Denzine, G., Brown, R. (2015): Motivation to Learn and Achievement. U Papa, R. (Ur.), *Media Rich Instruction* (str. 19-34). New York. Springer.
4. Dereshiwsy, M. I. (2015). Building Successful Student Learning Experiences Online. U Papa, R. (Ur.), *Media Rich Instruction* (str. 49-68). New York. Springer.
5. Dumančić, M. (2017). Mobilne tehnologije u obrazovanju. U Matijević, M. (Ur.), *Nastava i škola za net-generacije* (str. 115-142). Zagreb. Školska knjiga.
6. Jilin, L. (2018). Curriculum and Practice for Children's Contextualized Learning. Berlin. Springer.
7. Listeš, S. (2017). Medijska kultura u školi. U Listeš, S., Grubišić Belina, L. (Ur.), *Izazovi nastave Hrvatskog jezika* (str. 121-136). Zagreb. Školska knjiga.
8. Malović, S. (2008). Obrazovna funkcija novina. U Češi, M., Barbaroša-Šikić, M. (Ur.), *Jezik, književnost i mediji u nastavi hrvatskog jezika* (str.165-174). Zagreb. Naklada Slap, Agencija za odgoj i obrazovanje.
9. Markotić, A. (2017). Film u nastavi medijske kulture; jučer, danas, sutra. U Listeš, S., Grubišić Belina, L. (Ur.), *Izazovi nastave Hrvatskog jezika* (str. 152-167). Zagreb. Školska knjiga.
10. Matijević, M; Topolovčan, T. (2017). *Multimedijska didaktika*. Zagreb. Školska knjiga.
11. Matijević, M. (2017). Na tragu didaktike nastave za net-generacije. U Matijević, M. (Ur.), *Nastava i škola za net-generacije* (str. 19-48). Zagreb. Školska knjiga.
12. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2006). *Nastavni plan i program za osnovne škole*. Zagreb.
13. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2017). *Nacionalni kurikulum nastavnoga predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost*. Zagreb. Preuzeto s

https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2017/OBRAZOVANJE/NACION-KURIK/PREDMETNI-KURIK/glazbena_kultura_i_glazbena_umjetnost.pdf (7.5.2019).

14. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2017). *Nacionalni kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik*. Zagreb. Preuzeto s https://mzo.hr/sites/default/files/slike/2018/OBRAZOVANJE/Nacionalni-kurikulum/Predmetni-kurikulumi/hrvatski_jezik.pdf (7.5.2019).
15. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2018). *Nacionalni kurikulum nastavnoga predmeta Likovna kultura i Likovna umjetnost*. Zagreb. Preuzeto s https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2018/OBRAZOVANJE/Nacionalni-kurikulumi/likovna_kultura_i_likovna_umjetnost_nakon_recenzija_listopad_2018.pdf (7.5.2019).
16. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2017). *Nacionalni kurikulum nastavnoga predmeta Matematika*. Zagreb. Preuzeto s https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2018/OBRAZOVANJE/Nacionalni-kurikulumi/matematika_nakon_recenzije.pdf (7.5.2019).
17. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2017). *Nacionalni kurikulum nastavnoga predmeta Priroda i društvo*. Zagreb. Preuzeto s https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2017/OBRAZOVANJE/NACION-KURIK/PREDMETNI-KURIK/priroda_i_drustvo.pdf (7.5.2019).
18. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2017). *Nacionalni kurikulum nastavnoga predmeta Tjelesna i zdravstvena kultura*. Zagreb. (7.5.2019).
19. Ornstein, A. C., Hunkins F. P. (2017). *Curriculum: Foundations, Principles, and Issues*. Pearson Education. Vivar.
20. Papa, R. (2015). *Transitions in Teaching and eLearning*. U Papa, R. (Ur.), *Media Rich Instruction* (str. 3-18). New York. Springer.
21. Piirto, J. (2011). *Creativity for 21st Century Skills*. Rotterdam. Sense Publishers.
22. Prior, J., Powell, P. (2015). *Creative Connections: Technology and the Arts*. U Papa, R. (Ur.), *Media Rich Instruction* (str. 137-152). New York. Springer.
23. Sampson, M. R. (2015). *Reading and Writing*. U Papa, R. (Ur.), *Media Rich Instruction* (str. 83-92). New York. Springer.

24. Scott, D. (2016). *New Perspectives on Curriculum, Learning and Assessment*. Springer.
25. Silverblatt, A., Smith, A., Miller, D., Smith J., Brown, N. (2014). *Media Literacy: Keys to Interpreting Media Messages*. Santa Barbara, California. Praeger.
26. Težak, S. (2002). *Metodika nastave filma na općeobrazovnoj razini*. Zagreb. Školska knjiga.
27. Vilović, G. (2008). Medijska pismenost nove generacije. U Češi, M., Barbaroša-Šikić, M. (Ur.), *Jezik, književnost i mediji u nastavi hrvatskog jezika* (str. 175-184). Zagreb. Naklada Slap, Agencija za odgoj i obrazovanje.

KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA

[REDACTED]

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

UČITELJSKI FAKULTET

ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

IME I PREZIME STUDENTICE: Marija Kristina Habajec

MATIČNI BROJ: XXXXXXXXXX

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Izjavljujem da sam diplomski rad pod nazivom, Komparacija sadržaja medijske pismenosti novog i starog kurikulumu primarnog obrazovanja, izradila samostalno.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

U Zagrebu, _____

_____

(Potpis studenta)

IZJAVA O JAVNOJ OBJAVI RADA

Sveučilište u Zagrebu

Učiteljski fakultet

Odsjek za učiteljske studije

IZJAVA

kojom izjavljujem da sam suglasna da se trajno pohrani i javno objavi moj rad

naslov

---

vrsta rada

---

u javnom dostupnom institucijskom repozitoriju

Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

i javnom dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).

U Zagrebu, _____

Ime i prezime

OIB

Potpis
